

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

_____ Н. І. Василькова

5 вересня 2018 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

ОКР «бакалавр»

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки

Напрямок підготовки 6.020303 Філологія* (Українська мова і література)

2017–2018 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського.

Розробник програми: Філатова Оксана Степанівна, завідувач кафедри української мови і літератури, доктор філологічних наук, професор.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури.
Протокол № 01 від «29» серпня 2018 р.

Завідувач кафедри української мови і літератури _____ (Філатова О.С.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету
Протокол № 1 від «30» серпня 2018 р.

Голова навчально-методичної комісії _____ (Мхитарян О. Д.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету
Протокол від «5» вересня 2018 року № 1

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Теорія літератури» складена д. філол. н, проф. Філатовою О.С. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки бакалаврів напряму 6.020303 Філологія* (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні критерії поетики літературного твору як формозмістової єдності, літературний процес і проблеми типологізації мистецьких феноменів, поняття літературної генології.

Міждисциплінарні зв'язки: Програма передбачає врахування міжпредметних зв'язків курсу «Теорія літератури» з курсом зарубіжного літературознавства, естетики, філософії та психології, української та світової культури.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни "Теорія літератури" є засвоєння основних теоретичних проблем, зосібна, етапів становлення, розвитку вітчизняної та світової науки про літературу, літературознавчих методів XIX-XX ст., знайомство із законами, за якими функціонує літературний твір, а також вироблення навиків аналізу літературного твору як явища мистецтва, осмислення закономірностей літературного процесу.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни "Теорія літератури" є:

- поглибити осмислення найактуальніших проблем сучасної літературної дійсності й розвитку національних літератур, зокрема української, у зв'язках з традиціями, новаторством і художньою майстерністю;
- пов'язати вивчення корінних питань теорії літератури з практичною роботи майбутніх викладачів мови і літератури, критиків і літературознавців;
- допомогти глибше оволодіти принципами ідейно-художнього аналізу літературних творів, методологією їх оцінювання;
- спрямувати студентів на систематичне, глибоке осмислення найновіших літературознавчих праць;
- сприяти всебічному розвитку, активному становленню й самореалізації особистості майбутнього фахівця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент оволодіває такими компетентностями:
загальнопредметні:

- досвід самостійно осмислювати літературу з урахуванням актуальних тенденцій її розвитку;
- вміння застосовувати на практиці знання для аналізу художнього твору;
- володіння різноплановими методами і способами аналізу під час професійної діяльності;
- навички роботи з інформацією, вміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здатність генерувати нові ідеї;
- здатність до особистісного і професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.

фахові:

- володіння основними поняттями, концепціями і фактами сучасної літературознавчої науки;
- знання виражальних засобів художнього твору (тропи, поетичний синтаксис, звукові засоби) та вміння використовувати їх у процесі аналізу;
- здійснювати типологічні зв'язки між літературними явищами і фактами;
- вміння виявляти й характеризувати етапи розвитку світової та вітчизняної думки про літературу;
- трактувати основні поняття і проблеми літературознавства, вести дискусію з його ключових питань;
- навички аналізу та інтерпретації літературних текстів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90 годин, 3 кредити ECTS.**

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Історіографія теоретико-літературної думки. Теорія літературного процесу.

Тема 1. Головні етапи розвитку науки про літературу від давнини до XIX століття.

Головні етапи розвитку науки про літературу від давнини до початку XX ст. «Поетика» Арістотеля. Загальна характеристика стану західноєвропейської естетичної думки в період феодалізму. Вплив візантійського культурного досвіду на становлення української естетичної та теоретико-літературної думки в X–XIII ст. Унормування художньо-виражальних засобів в «Ізборниках» Святослава. Гуманістична суть естетики епохи Відродження. Мистецтво Давньої Греції і Давнього Риму як ідеальна модель для класицистів. Розробка професорами Києво-Могилянської академії теоретичних основ барокової літератури. Формування основ теорії літератури як науки в епоху Просвітництва. Німецька класична естетика кінця XVIII – поч. XIX ст. (Кант, Шеллінг, Шіллер, Гегель).

Тема 2. Українське та зарубіжне літературознавство XIX і XX століть.

Українська теоретико-літературна думка в XIX ст. Проблема зв'язків літератури з фольклором у літературній теорії романтиків (М. Максимович, А. Метлинський, М. Костомаров, П. Куліш). Теоретичні міркування про бурлескно-травестійну творчість І. Котляревського, сентименталізм і елементи класицизму в Г. Квітки-Основ'яненка. Естетичні погляди Т. Шевченка. Наукова спадщина І. Франка як один з найвищих і найбільш повних (підсумовуючих) виявів європейських теоретико-літературних надбань XIX ст.

Головні наукові напрями в європейському літературознавстві XIX ст. Поняття «наукова школа», «науковий напрям», «науковий метод». Культурно-історична школа. Досягнення культурно-історичної школи: створення історії національних літератур, зародження принципів порівняльно-історичного та психологічного літературознавства. Порівняльно-історичний метод (компаративізм). Дослідження міжлітературних рецепцій. Сучасний стан компаративістики. Психологічна школа. Зародження психологічної поетики на Україні. Основні літературознавчі методи XX ст. Догматизація марксистсько-ленінського літературознавства у працях радянських теоретиків літератури. Формальна школа в Росії Вплив формальної школи на розвиток зарубіжного літературознавства (Празький лінгвістичний гурток, напрям у методології інтерпретації художнього тексту під назвою «Нова критика», структуралізм).

Тема 3-4. Новітні напрями у зарубіжному та українському літературознавстві.

Структуралізм. Структурна поетика як найголовніший і найбільш повний вияв ідей структуралізму в літературознавстві. Психоаналіз в літературознавстві. Основні риси психоаналітичної теорії австрійського лікаря та психолога З. Фрейда. Концепція колективного несвідомого К. Г. Юнга. Теорія архетипів. Системний підхід. Методологія системного аналізу. Переваги системного підходу над структуралізмом. Наратологія. Феноменологія. Рецептивна естетика та ін. новітні напрями у зарубіжному та українському літературознавстві.

Кредит 2. Закономірності та основні етапи історичного розвитку літератури.

Тема 1. Основні категорії літературного процесу.

Основні категорії літературного процесу. Літературний процес як предмет історії літератури та літературної критики. Літературний напрям. Найбільш значні літературні напрями: ренесансний реалізм епохи Відродження, бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм і його різновиди, символізм, окремі модерністські течії (футуризм, експресіонізм тощо). Літературна течія. Літературна школа. Традиції і новації в літературі. Стиль. Аналіз найбільш поширених визначень стилю.

Тема 2. Літературний напрям. Літературний процес.

Закономірності та основні етапи історичного розвитку літератури Поняття «літературний прогрес». Синкретизм первісного мистецтва та виділення з нього літератури. Роль античного світу в переході від епохи «передмистецтва» до епохи, коли сформувалось словесне мистецтво. Гуманістичний реалізм. Бароко – художня система постренесансної доби. Активний вияв барокових тенденцій в українській літературі з середини XVII до останньої чверті XVIII ст. Класицизм. Історичні, філософські та соціально-психологічні засади класицизму як першого самоусвідомленого літературного напрямку. Просвітницький реалізм, його ідейно-естетичні принципи. Сентименталізм. Визначальні риси сентименталізму. Романтизм як тип художнього мислення. Романтична тональність

у професійній літературі всіх епох. Основні риси творчої манери романтизму. Романтизм в українській літературі першої половини XIX ст., його фольклорні джерела. Елементи романтичного стилю в українській літературі новітнього часу. Неоромантизм кінця XIX – початку XX ст. Основні риси реалізму XIX ст. Нові риси реалізму XX ст. Перехід реалізму в модернізм. Доля реалізму в епоху радянського тоталітаризму. Розробка концепції нового літературного напрямку – соціалістичного реалізму. Модернізм. Характеристика окремих модерністських течій. Їх стосунки з іншими течіями, напрямками. Постмодернізм, його характеристика.

Кредит 3. Література як вид мистецтва. Теорія літературного твору та мистецтво його аналізу.

Тема 1. Художня література як мистецтво слова. Літературний твір як системно-організована цілісність.

Предмет художньої літератури. Художній образ. Слово як першоелемент літератури. Типи образних уявлень – образ людини (персонаж, дійова особа), образ природи (пейзаж), образ події, образ предмета. Художня деталь як художній образ. Образи реалістичні і образи умовні. Образ і знак. Архетипні образи. Гносеологічна функція літератури. Етико-естетичне значення літератури, її розважальна та виховна функції. Художня література серед інших видів мистецтва. Становлення наукового розуміння літературного твору як системно організованої цілісності. Літературний твір – найголовніший об'єкт теорії літератури як науки і навчальної дисципліни. Особливе місце теорії літературного твору в структурі курсу теорії літератури. Основні методологічні принципи системного підходу. Склад поезики літературного твору. Категорія «Функція» як системо / стиль / формоутворюючий чинник. Поняття «образ автора» та «творча індивідуальність автора» як предтечі категорії «художнє мислення автора». Тріада «художня ідея», «художній результат», «творча мета» як системотворчий чинник. Цілісність літературного твору Категорії «цілісність» і «системність» на загально-філософському рівні осмислення; відношення між ними. Критерії оцінки літературно-художнього твору: змістові та формальні критерії оцінки.

Тема 2. Напрями, шляхи та види аналізу літературного твору.

Напрями, шляхи та види аналізу літературного твору: науково-академічний, літературно-критичний, шкільний та вузівський. Шляхи аналізу: пообразний, проблемно-тематичний, послідовно-цілісний. Види аналізу: соціологічний, психологічний, естетичний, поетикальний. Взаємодія шляхів та методів аналізу. Зумовленість вибору шляху, виду та методу аналізу специфічністю літературного твору. Варіантність у застосуванні методологічних та методичних принципів системного підходу при різних напрямих, шляхах та видах аналізу літературних творів.

3. Рекомендована література

Базова:

1. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / [за ред. Марії Зубрицької]. – 2-е вид., допов. – Львів : Літопис, 2002. – 823 с.
2. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. – К. : Смолоскип, 2008. – 360 с.
3. Безпечний І. Теорія літератури. – К. : Смолоскип, 2009. – 388 с.
4. Галич О. Теорія літератури. – К. : Либідь, 2001. – 448 с.
5. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика. – Дрогобич: Відродження, 2008. – 488 с.
6. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика [Упор. Н. Шумило]. – К.: Основи, 1988. – 658 с.
7. Іванишин В. Тезаурус до курсу «Теорія літератури». – Дрогобич: Відродження, 2008. – 112 с.
8. Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія: в 2 кн. / [упоряд.: П. М. Федченко]. – К. : Либідь, 1998.
9. Костенко А. Творчі методи в їх історичному розвитку. – К.: Дніпро, 1981. – 375 с.
10. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
11. Марко В. Аналіз художнього твору: навч. посіб. – К. : Академвидав, 2013. – 278 с.
12. Наєнко М. К. Історія укр. літературознавства : підруч. – К.: Академія, 2003. – 360 с.
13. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К.: “Києво-Могилянська академія”, 2006.

– 347 с.

14. Павличко С. Д. Теорія літератури. – К. : Основи, 2002. – 680 с.
15. Пахаренко В. І. Основи теорії літератури. – К. : Генеза, 2007. – 294 с.
16. Ткаченко А. Мистецтво слова. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.

Допоміжна

1. Аристотель. Об искусстве поэзии. – М.: Гос. изд-во. худ. л-ры., 1957. – 184 с.
2. Бахтин М. Літературно-критические статьи. – М.: Худож. л-ра, 1995. – 541 с.
3. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986. – 444 с.
4. Бернадська Н.І. Роман: проблеми великої епічної форми. – К.: Нац. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Логос, 2007. – 116 с.
5. Білоус П.В. Вступ до літературознавства: Лекції. – Житомир: Рута, 2009. – 336 с.
6. Бовсунівська Т.В. Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману. – К.: Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2009. – 519 с.
7. Веселовский А. Н. Историческая поэтика. – М.: Высш. шк., 1989. – 406 с.
8. Войтюк А. Літературознавчі концепції І. Франка. – Львів: Вища шк., 1981. – 184 с.
9. Волков И. Ф. Творческие методы и художественные системы. – М.: Искусство, 1989. – 255 с.
10. Выготский Л. С. Психология искусства. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с.
11. Гегель Г. Эстетика : в 4 т. – М. : Искусство, 1968–1973.
12. Гиршман М. М. Литературное произведение. Теория и практика анализа. – М.: Высш. шк., 1991. – 160 с.
13. Гнатюк М. І. Іван Франко і проблеми теорії літератури. – К.: ВЦ “Академія”, 2011. – 240 с.
14. Гнатюк М.М. Текстологічні студії. – К. : ВПК «Експрес-поліграф», 2011. – 156 с.
15. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – К. : Критика, 2009. – 477 с.
16. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – К. : Критика, 2005. – 344 с.
17. Зборовська Н. В. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
18. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство. – К.: Академвидав, 2003. – 392 с.
19. Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. – Дрогобич: Відродження, 2007. – 568 с.
20. Зубрицька М. Ното legens: читання як соціокультурний феномен. – Л.: Літопис, 2004. – 352 с.
21. Іванишин П. Критика і метакритика як основа літературності : монографія. – К.: ВЦ “Академія”, 2012. – 288 с.
22. Калениченко Н. Л. Українська література другої половини ХІХ ст.: напрями, течії. – К.: Наук. думка, 1977. – 315 с.
23. Квіт С. Свобода стилю: Есе та статті. – К.: [б.в.], 1996. – 76 с.
24. Ключек К. Поетика візуальності Тараса Шевченка. – К.: Академвидав, 2013, 256с.
25. Козлов А. В. Азбука літературознавства. – Кривий Ріг, 2001. – 122 с.
26. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ ст.. – К.: Либідь, 1993. – 232 с.
27. Кухар-Онишко О. С. Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія. – К.: Вища шк., 1985. — 173 с.
28. Лановик З. Hermeneutica Sacra. – Тернопіль: Ред.-вид. відділ ТНПУ, 2006. – 587 с.
29. Лісовський А. Вивчення художнього твору в його літературно-естетичній цілісності // Укр. мова і л-ра в шк. – 2001. – № 5. – С. 20–23.
30. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. – Л.: Просвещение, 1972. – 271 с.
31. Лотман Ю. М. Об искусстве. – Спб.: Искусство–СПБ, 2005. – 704 с.
32. Моклиця М. Основи літературознавства. Посібник для студентів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 192 с.
33. Наливайко Д. С. Искусство: течения, направления, стили. – К.: Мистецтво, 1981. – 288 с.
34. Пахаренко В. Аналіз художнього твору // Укр. мова і л-ра в шк. – 1999. – № 3. – С. 28–30.
35. Потебня А. А. Теоретическая поэтика. – М.: Высш. шк., 1990. – 344 с.
36. Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – поч. ХХ ст. – К.: Наук. думка,

1991. – 266 с.
37. Пути анализа литературного произведения. – М.: Просвещение, 1981. – 222 с.
 38. Сидоренко Г. Українське віршування від найдавніших часів до Шевченка. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1972. – 139 с.
 39. Українська література в системі літератур Європи і Америки (XIX –XX ст.). – К.: Заповіт, 1997. – 264 с.
 40. Франко І. Із секретів поетичної творчості. – К.: Рад. письменник, 1969. – 192 с.
 41. Фролова К. П. Аналіз художнього твору. – К.: Рад. шк., 1975. – 175 с.
 42. Хализев В. Драма как явление искусства. – М.: Искусство, 1986. – 240 с.
 43. Хализев В. Теория литературы. – М.: Высш. шк., 2002. – 398 с.
 44. Храпченко М. Б. Горизонты художественного образа. – М.: Худож. л-ра, 1986. – 439 с.
 45. Чижевський Д. І. Історія української літератури. – К.: Академія, 2003. – 568 с.
 46. Чирков А. Эпическая драма (проблемы теории и поэтики). – К.: Высш. шк., 1988. – 159 с.
 47. Шестопалова Т.П. Історія української літературної критики. – К.: ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 223 с.
 48. Яус Г.Р. Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2011. – 624 с.

Інформаційні ресурси

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. Марії Зубрицької]. – 2-е вид., допов. – Львів : Літопис, 2002. – 823 с.
2. Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : в 2 кн. / [упоряд.: П. М. Федченко]. – К. : Либідь, 1998.
3. Літературознавчий словник-довідник [ред. кол. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
5. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Полинець. – К. : Рад. шк., 1971. – 486 с.
6. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – Т. 1. – К. : Академія, 2007. – 608 с.
7. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – Т. 2. – К. : Академія, 2007. – 624 с.
8. Літературознавчий словник-довідник / [ред. колегія Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
9. Українська літературна енциклопедія : в 5 т. – К. : Укр. Рад. Енциклопедія, 1988-1995.
10. <http://lib.ru/CULTURE/ILIN/poststrukt.txt>)
11. http://www.gumfak.ru/teoriya_liter.shtml
12. <http://kaftip.narod.ru/AHT.html#B>
13. <http://narratology.at.ua/load/3>
14. <http://www.elenakosilova.narod.ru/studia2/gadamer2.htm>
15. http://bookz.ru/authors/fridrih-gegel_/gegelf01/page-2-gegelf01.html
16. <http://lib.ru/CULTURE/ILIN/poststrukt.txt>
17. http://yanko.lib.ru/books/cultur/stross_struktur_antrop.htm
18. <http://www.my-chekhov.ru/kritika/tupe/tupe10.shtml>
19. <http://lib.rus.ec/a/4552>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит (8 семестр).

5. Засоби діагностики успішності навчання: опитування, співбесіда, коментування студентами окремих положень відповідей своїх товаришів, доповнення, колоквиум, усні та письмові відповіді на проблемні питання, виконання індивідуальних завдань, контрольна робота.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
5 вересня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

ОКР «бакалавр»

Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки
Напрямок підготовки 6.020303 Філологія* (Українська мова і література)

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія літератури» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.020303 Філологія* (Українська мова і література)

Розробник: Філатова Оксана Степанівна, завідувач кафедри української мови і літератури, доктор філологічних наук, професор _____ (Філатова О.С.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол № 1 від «29» серпня 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (Філатова О.С.)
«29» серпня 2018 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 0203 Гуманітарні науки	нормативна	
	Напрямок підготовки: 6.020303 Філологія* (Українська мова і література)		
Індивідуальне науково-дослідне завдання: Літературний процес і філософська концепція людини	Освітній рівень: бакалавр	Рік підготовки:	
		4-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		8-й	
Тижневих годин: 2,7	аудиторних – 30 год., самостійної роботи студента – 60 год.	7-й	8-й
		Лекції	
			10 год.
		Практичні, семінарські	
			20 год.
		Консультації	
		Самостійна робота	
			60 год.
		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить 42,2 % год.: 38 год. – аудиторні заняття, 52 год. – самостійна робота (33% ~ 67%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою є засвоєння основних теоретичних проблем, зосібна, етапів становлення, розвитку вітчизняної та світової науки про літературу, літературознавчих методів XIX-XX ст., знайомство із законами, за якими функціонує літературний твір, а також вироблення навиків аналізу літературного твору як явища мистецтва, осмислення закономірностей літературного процесу.

Завдання:

- поглибити осмислення найактуальніших проблем сучасної літературної дійсності й розвитку національних літератур, зокрема української, у зв'язках з традиціями, новаторством і художньою майстерністю;
- пов'язати вивчення корінних питань теорії літератури з практичною роботою майбутніх викладачів мови і літератури, критиків і літературознавців;
- допомогти глибше оволодіти принципами ідейно-художнього аналізу літературних творів, методологією їх оцінювання;
- спрямувати студентів на систематичне, глибоке осмислення найновіших літературознавчих праць;
- сприяти всебічному розвитку, активному становленню й самореалізації особистості майбутнього фахівця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент оволодіває такими компетентностями:
загальнопредметні:

- досвід самостійно осмислювати літературу з урахуванням актуальних тенденцій її розвитку;
- вміння застосовувати на практиці знання для аналізу художнього твору;
- володіння різноплановими методами і способами аналізу під час професійної діяльності;
- навички роботи з інформацією, зокрема вміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здатність генерувати нові ідеї;
- здатність до особистісного і професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.

фахові:

- володіння основними поняттями, концепціями і фактами сучасної літературознавчої науки;
- знання виражальних засобів художнього твору (тропи, поетичний синтаксис, звукові засоби) та вміння використовувати їх у процесі аналізу;
- вміння здійснювати типологічні зв'язки між літературними явищами і фактами;
- вміння виявляти й характеризувати етапи розвитку світової та вітчизняної думки про літературу;
- вміння трактувати основні поняття і проблеми літературознавства, вести дискусію з його ключових питань;
- навички аналізу та інтерпретації літературних текстів.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Історіографія теоретико-літературної думки. Теорія літературного процесу.

Тема 1. Головні етапи розвитку науки про літературу від давнини до XIX століття.

- Літературознавство періоду античності.
- Літературознавство в епоху середньовіччя.
- Теоретико-літературна думка епохи Відродження.
- Теоретико-літературна думка в епоху бароко та класицизму.
- Літературознавство епохи Просвітництва.
- Літературознавство періоду німецького класичного ідеалізму.

Тема 2. Українське та зарубіжне літературознавство XIX і XX століть.

- Міфологічна школа.
- Біографічний метод. Культурно-історична школа.
- Компаративізм.
- Інтуїтивізм. Фройдизм.
- Екзистенціалізм.

Тема 3-4. Новітні напрями у зарубіжному та українському літературознавстві.

- Структуралізм. Семіотика. Постструктуралізм. Деконструктивізм.
- Рецептивна естетика. Наратологія.
- Феноменологія.
- Фемінізм. Постколоніальна критика.

Кредит 2. Закономірності та основні етапи історичного розвитку літератури.

Тема 1. Основні категорії літературного процесу.

- Літературна течія.
- Літературна школа.
- Літературний прогрес в літературі і мистецтві.

Тема 2. Літературний напрям. Літературний процес.

- Бароко. Класицизм.
- Сентименталізм. Романтизм.
- Реалізм. Соцреалізм
- Модернізм як художнє явище.
- Постмодернізм.

Кредит 3. Література як вид мистецтва. Теорія літературного твору та мистецтво його аналізу.

Тема 1. Художня література як мистецтво слова. Літературний твір як системно-організована цілісність.

- Предмет художньої літератури. Художня література серед інших видів мистецтва.
- Етико-естетичне значення літератури, її функції.
- Художній образ.
- Слово як першоелемент літератури. Основні методологічні принципи системного підходу. Склад поезики літературного твору.

Тема 2. Напрями, шляхи та види аналізу літературного твору.

- Аналіз літературного твору, його мета.
- Напрями аналізу: науково-академічний, літературно-критичний, шкільний та вузівський.
- Шляхи аналізу: пообразний, проблемно-тематичний, послідовно-цілісний.
- Види аналізу: соціологічний, психологічний, естетичний, поетикальний.
- Взаємодія шляхів та методів аналізу. Зумовленість вибору шляху, виду та методу аналізу специфічністю літературного твору.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	конс	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кредит 1.												
Історіографія теоретико-літературної думки. Теорія літературного процесу												
Тема 1. Головні етапи розвитку науки про літературу	12	2				10						
Тема 2. Українське та зарубіжне літературознавство XIX і XX століть.	10		4			6						
Тема 3-4. Новітні напрями у зарубіжному та українському літературознавстві.	12	2	4			6						
Кредит 2.												
Закономірності та основні етапи історичного розвитку літератури												
Тема 1. Основні категорії літературного процесу.	12					12						
Тема 2. Літературний напрям. Літературний процес.	14	2	4			8						
Кредит 3.												
Література як вид мистецтва. Теорія літературного твору та мистецтво його аналізу												
Тема 1. Художня література як мистецтво слова. Літературний твір як системно-організована цілісність	14	2	4			8						

Тема 2. Напрями, шляхи, види аналізу літературного твору	16	2	4			10						
Усього годин	90	10	20			60						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Кредит 1. Біографічний метод	2
2	Зарубіжне та українське літературознавство к. XIX – XX століть	2
3	Новітні напрями в українському та зарубіжному літературознавстві.	4
4	Кредит 2. Література як вид мистецтва Літературні напрями і течії	4
5	Кредит 3. Поетика художнього твору: змістова і формальна організація	4
6	Аналіз літературного твору	4
Разом		20

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Кредит 1. Давній період світового літературознавства. Поетика Аристотеля	4
2	Естетичні погляди Т.Шевченка. П.Куліш як один з основоположників української літературної критики нового періоду	4
3	Міфологічна методологія і теорія наслідування. Міфологічний напрям у літературознавстві та розвиток його у працях М.Костомарова	6
4	Психологічний напрям в історичній школі. Концепція М. Максимовича, М. Драгоманова	4
5	Іван Франко і його концепції історії літератури	4
6	Кредит 2. Модерністські стильові різновиди	8
7	Соцреалізм як канон в українській літературі XX ст.	2
8	Стильові різновиди в авангардизмі	4
9	Постмодерністські стильові різновиди	6
10	Кредит 3. Література в системі мистецтв	2
11	Критерії художності твору	2
12	Художня література як гра	4
13	Текст у світлі наукових концепцій.	4
14	Рівні літературної інтерпретації	2
15	Комплексні види літературознавчих досліджень	4
Разом		60

7. Індивідуально-дослідне завдання

Літературний процес і філософська концепція людини.

8. Методи навчання

Методи навчання: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові та дослідницькі.

9. Методи контролю

Методи контролю:

фронтальний, груповий, індивідуальний, комбінований.

Форми контролю: опитування, співбесіда, коментування студентами окремих положень відповідей своїх товаришів, доповнення, колоквиум, усні та письмові відповіді на проблемні питання, виконання індивідуальних завдань, контрольна робота.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Контрольна робота	Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
К1 50 б.	К2 45 б.	К3 45 б.	40 б. (2 x 20 б.)	120 б.	300 б.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Філатова О.С. Технологія гри в іронічному дискурсі автора-“трикстера” // Питання літературознавства : наук. зб. – Чернівці : Рута, 2007. – Вип. 74. – С. 228–236.
2. Філатова О.С. Проблема автора в теоретичному дискурсі М. Бахтіна та В. Виноградова // Наукові записки. Серія: Літературознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2008. – Вип.25. – С. 277–288.
3. Філатова О.С. Автор у системі культурно-історичних парадигм: генеза, статус, модифікація // Антропологія літератури: комунікація, мова, тілесність; [укладач І. В. Папуша] // Studia methodologica. – Вип. 25. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 198–203.
4. Філатова О. Теорія автора у В. Виноградова і М. Бахтіна: антиномія чи науковий діалог? // Науковий вісник Миколаївського державного університету: зб. наук. пр. – Миколаїв: МДУ, 2008. – Вип. 14. – С. 194–198.
5. Філатова О. Категорія автора в давньоруській літературній традиції (теоретичний та герменевтичний аспект) // Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб.наук. пр. – К. : Твім інтер, 2008. – Вип. 31. Ч. 2. – С. 377–388.
6. Проблема автора в контексті теоретичної парадигми “психологічної школи” та формалізму // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. праць. – К. : Твім інтер, 2009. – Вип. 33. Ч. 2. –

С. 378–390.

7. Філатова О. Метатеоретичні принципи моделювання авторської свідомості // Наукові праці: науково-методичний журнал. Філологія. Літературознавство. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – Т. 118. Вип. 105. – С. 82–88.
8. Філатова О. Від “смерті” до “реанімації”: метаморфози авторства в сучасному літературознавстві // *Studia methodologica*. – Випуск 29. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – С. 169–174.
9. Філатова О.С. Іntenційність суб’єкта творчості у форматі імперативного канону соцреалізму // Наукові записки. Серія: Літературознавство; [за ред. М. Ткачука]. – Тернопіль: ТНПУ, 2011. – Вип. 31. – С. 277–289. (електронна версія: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1201/1/Filatova.pdf>)
10. Філатова О.С. “Виробничий” роман як технократичний проект “інженерії людської душі” // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка : Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2011. – Вип.22. – С.26–30. (електронна версія http://papers.univ.kiev.ua/article/_Manufacture_novel_as_the_te_hnocratic_project_of__15863)
11. Філатова О. Концепт *гра* у вимірі художньо-естетичної проблематики // Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки. – Черкаси, 2012. – Вип. 25 (238). – С. 14–19.
12. Філатова О. Рольова гра автора, або Маска блазня як можливість бути іншим для інших // Науковий вісник Миколаївського державного університету : зб. наук. пр. ; [За ред. М.І. Майстренко]. – Вип. 4.7. – Миколаїв: МДУ імені В. О. Сухомлинського, 2011. – С. 106–111.
13. Філатова О. Автор-творець у хронотопному вимірі українського бароко // Науковий вісник Миколаївського державного університету : зб. наук. пр. ; [За ред. В.Д. Будака, М. І. Майстренко]. – Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2012. – Вип. 4.10. – С. 204–209.
14. Філатова О. Топос маски в романі М. Йогансена “Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести” // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки. – Дніпропетровськ : ТОВ “Роял Принт”, 2012. – Вип. 2 (4). – С. 114–119.
15. Філатова О. Український роман 20–30-х років ХХ століття: типологія авторської свідомості: монографія. – Миколаїв: Іліон, 2010. – 485 с.
16. Філатова О. Провіденційність авторського світовідчуття в площині соцреалістичного тексту // *Метаморфози в сучасній українській літературі: монографія; [За редакцією Пауліни Олеховської, Марти Замбожицької та Катажини Якубовської-Кравчик]*. – Варшава: Sova Sp. z.o.o., 2014. – С. 47–57.
17. Філатова О. Автор і текст у системі соцреалізму: монографія. Миколаїв: Іліон, 2017. 244 с.

12. Рекомендована література

Базова:

17. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. Марії Зубрицької]. – 2-е вид., допов. – Львів : Літопис, 2002. – 823 с.
18. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. – К. : Смолоскип, 2008. – 360 с.
19. Безпечний І. Теорія літератури. – К. : Смолоскип, 2009. – 388 с.
20. Галич О. Теорія літератури. – К. : Либідь, 2001. – 448 с.
21. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. – Дрогобич: Відродження, 2008. – 488 с.
22. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика [Упор. Н. Шумило]. – К.: Основи, 1988. – 658 с.
23. Іванишин В. Тезаурус до курсу «Теорія літератури». – Дрогобич : Відродження, 2008. – 112 с.
24. Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : в 2 кн. / [упоряд.: П. М. Федченко]. – К. : Либідь, 1998.
25. Костенко А. Творчі методи в їх історичному розвитку. – К. : Дніпро, 1981. – 375 с.
26. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
27. Марко В. Аналіз художнього твору : навч. посіб.. – К. : Академвидав, 2013. – 278 с.
28. Наєнко М. К. Історія укр. літературознавства : підруч. – К. : Академія, 2003. – 360 с.
29. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К. : “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 347 с.

30. Павличко С. Д. Теорія літератури. – К. : Основи, 2002. – 680 с.
31. Пахаренко В. І. Основи теорії літератури. – К. : Генеза, 2007. – 294 с.
32. Ткаченко А. Мистецтво слова. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.

Допоміжна

49. Аристотель. Об искусстве поэзии. – М.: Гос. изд-во. худ. л-ры., 1957. – 184 с.
50. Бахтин М. Літературно-критические статьи. – М.: Худож. л-ра, 1995. – 541 с.
51. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986. – 444 с.
52. Бернадська Н.І. Роман: проблеми великої епічної форми. – К.: Нац. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Логос, 2007. – 116 с.
53. Білоус П.В. Вступ до літературознавства: Лекції. – Житомир: Рута, 2009. – 336 с.
54. Бовсунівська Т.В. Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману. – К.: Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2009. – 519 с.
55. Веселовский А. Н. Историческая поэтика. – М.: Высш. шк., 1989. – 406 с.
56. Войтюк А. Літературознавчі концепції І. Франка. – Львів: Вища шк., 1981. – 184 с.
57. Волков И. Ф. Творческие методы и художественные системы. – М.: Искусство, 1989. – 255 с.
58. Выготский Л. С. Психология искусства. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с.
59. Гегель Г. Эстетика : в 4 т. – М. : Искусство, 1968–1973.
60. Гиршман М. М. Литературное произведение. Теория и практика анализа. – М. : Высш. шк., 1991. – 160 с.
61. Гнатюк М. І. Іван Франко і проблеми теорії літератури: навч. посіб. –К. : ВЦ “Академія”, 2011. – 240 с.
62. Гнатюк М.М. Текстологічні студії. – К. : ВПК «Експрес-поліграф», 2011. – 156 с.
63. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – К. : Критика, 2009. – 477 с.
64. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – К. : Критика, 2005. – 344 с.
65. Зборовська Н. В. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
66. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство. – К.: Академвидав, 2003. – 392 с.
67. Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. – Дрогобич: Відродження, 2007. – 568 с.
68. Зубрицька М. Номо legens: читання як соціокультурний феномен. – Л.: Літопис, 2004. – 352 с.
69. Іванишин П. Критика і метакритика як основа літературності : монографія. – К.: ВЦ “Академія”, 2012. – 288 с.
70. Калениченко Н. Л. Українська література другої половини ХІХ ст.: напрями, течії. – К.: Наук. думка, 1977. – 315 с.
71. Квіт С. Свобода стилю: Есе та статті. – К.: [б.в.], 1996. – 76 с.
72. Ключок К. Поетика візуальності Тараса Шевченка. – К.: Академвидав, 2013, 256с.
73. Козлов А. В. Азбука літературознавства. – Кривий Ріг, 2001. – 122 с.
74. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ ст.. – К.: Либідь, 1993. – 232 с.
75. Кухар-Онишко О. С. Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія. – К.: Вища шк., 1985. — 173 с.
76. Лановик З. Hermeneutica Sacra. – Тернопіль: Ред.-вид. відділ ТНПУ, 2006. – 587 с.
77. Лісовський А. Вивчення художнього твору в його літературно-естетичній цілісності // Укр. мова і л-ра в шк. – 2001. – № 5. – С. 20–23.
78. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. – Л.: Просвещение, 1972. – 271 с.
79. Лотман Ю. М. Об искусстве. – Спб.: Искусство–СПБ, 2005. – 704 с.
80. Моклиця М. Основи літературознавства. Посібник для студентів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 192 с.
81. Наливайко Д. С. Искусство: течения, направления, стили. – К.: Мистецтво, 1981. – 288 с.
82. Пахаренко В. Аналіз художнього твору // Укр. мова і л-ра в шк. – 1999. – № 3. – С. 28–30.
83. Потебня А. А. Теоретическая поэтика. – М.: Высш. шк., 1990. – 344 с.

84. Проблеми історії та теорії реалізму української літератури XIX – поч. XX ст. – К.: Наук. думка, 1991. – 266 с.
85. Пути анализа литературного произведения. – М.: Просвещение, 1981. – 222 с.
86. Сидоренко Г. Українське віршування від найдавніших часів до Шевченка. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1972. – 139 с.
87. Українська література в системі літератур Європи і Америки (XIX –XX ст.). – К.: Заповіт, 1997. – 264 с.
88. Франко І. Из секретів поетичної творчості. – К.: Рад. письменник, 1969. – 192 с.
89. Фролова К. П. Аналіз художнього твору. – К.: Рад. шк., 1975. – 175 с.
90. Хализев В. Драма как явление искусства. – М.: Искусство, 1986. – 240 с.
91. Хализев В. Теория литературы. – М.: Высш. шк., 2002. – 398 с.
92. Храпченко М. Б. Горизонты художественного образа. – М.: Худож. л-ра, 1986. – 439 с.
93. Чижевський Д. І. Історія української літератури. – К.: Академія, 2003. – 568 с.
94. Чирков А. Эпическая драма (проблемы теории и поэтики). – К.: Высш. шк., 1988. – 159 с.
95. Шестопалова Т.П. Історія української літературної критики. – К.: ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 223 с.
96. Яус Г.Р. Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2011. – 624 с.

13. Інформаційні ресурси

20. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / [за ред. Марії Зубрицької]. – 2-е вид., допов. – Львів : Літопис, 2002. – 823 с.
21. Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : в 2 кн. / [упоряд.: П. М. Федченко]. – К. : Либідь, 1998.
22. Літературознавчий словник-довідник [ред. кол. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
23. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
24. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Полинець. – К. : Рад. шк., 1971. – 486 с.
25. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – Т. 1. – К. : Академія, 2007. – 608 с.
26. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – Т. 2. – К. : Академія, 2007. – 624 с.
27. Літературознавчий словник-довідник / [ред. колегія Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
28. Українська літературна енциклопедія : в 5 т. – К. : Укр. Рад. Енциклопедія, 1988-1995.
29. <http://lib.ru/CULTURE/ILIN/poststrukt.txt>)
30. http://www.gumfak.ru/teoriya_liter.shtml
31. <http://kaftip.narod.ru/AHT.html#B>
32. <http://narratology.at.ua/load/3>
33. <http://www.elenakosilova.narod.ru/studia2/gadamer2.htm>
34. http://bookz.ru/authors/fridrih-gegel_/gegelf01/page-2-gegelf01.html
35. <http://lib.ru/CULTURE/ILIN/poststrukt.txt>
36. http://yanko.lib.ru/books/cultur/stross_struktur_antrop.htm
37. <http://www.my-chekhov.ru/kritika/tupe/tupe10.shtml>
38. <http://lib.rus.ec/a/4552>